

Foc al gran recorregut

*Propostes
didàctiques
Àlan Greus Bosch*

E@PLA!

© 1996 Vicent Marça
Coberta i caplletres de Miquel Mollà
190x130 mm, 114 pàgines
Enquadrernació en rústica

© 1996 Edicions del Bullent, SL
De la Taronja, 16 - 46210 Picanya
961 590 883
Director de la col·lecció: Daniel P. Grau
Disseny: Miquel Mollà
Maquetació: Artur Silvestre

Un dels *best-sellers* més importants en la història de la literatura catalana és, sens cap mena de dubte, la novel·la *Mecanoscrit del segon origen*, del prolífic Manuel de Pedrolo. El pas del temps no l'ha afectada en absolut i, avui dia, continua essent un dels llibres més llegits i admirats pel públic lector, sobretot el juvenil. El crític literari Àlex Broch, en el seu article «L'Alba, una nova esperança», subratlla dues raons que podrien explicar l'èxit de l'obra: d'una banda, la facilitat amb què els lectors i les lectores adolescents s'identifiquen amb els personatges, que mostren un «comportament adult, alhora que generós, responsable i lluire»; d'altra, «les relacions d'amistat i amor entre els dos protagonistes».

Al nostre parer, aquests dos punts escauen perfectament a l'obra de Vicent Marçà *Foc al gran recorregut*. En aquesta, com en *Viatge a l'interior* (la seua primera novel·la publicada), hi podem trobar certament lligams fermes d'amistat entre els protagonistes, una actitud general de tolerància i de respecte i, per damunt de tot, un sentit de la responsabilitat i el compromís envers tot allò que signifiqui justícia social. Tot això, en situacions tan diverses com ara les relacions entre pares i fills, la problemàtica mediambiental, les actituds de corrupció a nivell politicoeconòmic, etc. A més a més, fins i tot s'hi entreveu alguna història d'amor (encara que, en aquest cas, només aparega esbossada).

Si a tot açò afegim el caràcter de relat d'aventures, tindrem el que pot considerar-se de totes totes una obra d'indubtable interès per al lector juvenil, una obra que, al mateix temps que distrau, ens ajuda a considerar en la seua mida una sèrie de valors humans que, desgraciadament massa sovint, semblen esvanir-se de la nostra societat.

L'AUTOR

Vicent Marçà és mestre a l'escola Sebastià Elcano del Grau de Castelló. La seua tasca d'escriptor va més enllà de la novel·la, ja que, per exemple, col·labora a la revista *Saó* com a corresponsal de la Plana. A més a més, participa activament dins el món cultural castellanenc, sobretot com a membre d'entitats com ara els Col·lectius en Defensa de la Llengua, la colla el Pixaví, etc. No cal ser força perspicaç per a advertir que la seua pertinença al món docent influeix decisivament en la seua literatura, almenys la de caràcter juvenil (que és, a hores d'ara, la que més li coneixem). I la influència és, òbviament, positiva. El contacte directe amb els joves li permet una visió interna de llurs preocupacions, llur manera de pensar i llurs inquietuds en general. Aquesta coneixença possibilita que hi sure, impregnada sobretot en els diàlegs i en les reflexions que es fan els mateixos narradors-personatges, una sensació de versemblança que els lectors saben, sens dubte, agrair, i que segurament ha influït de manera decisiva en aqueix reconeixement que representa haver estat finalista del 15è Premi Enric Valor, guardó que convoca cada any Edicions del Bullent.

LA HISTÒRIA

Anna, Rosa, Ramsi i Quim són companys de classe a l'institut i membres d'un club excursionista. Durant una excursió que té per objectiu marcar un sender GR (gran recorregut), es troben un personatge singular: un vellet que viu sol a muntanya des del final de la Guerra d'Espanya i que ha perdut la noció del temps. Entre l'home i els quatre amics naix una relació d'amistat que fa que aquests intenten el seu retorn al món civilitzat. Però Jaume (que així se'n diu) s'hi nega, i l'única solució que troben els joves és convertir un antic mas en un refugi de muntanya regentat per l'estrany personatge. D'aquesta manera, mantindrà la seua vida tranquil·la però sempre tindrà un contacte amb la gent en allotjar els excursionistes que hi facen nit.

Un bon dia, Jaume alerta els joves d'un incendi forestal que, efectivament, es produeix dies després. La incredulitat dels adults i de la policia davant l'advertència farà que posen en marxa una investigació pel seu compte a fi d'esbrinar qui hi ha darrere el desastre. Un complot on hi ha empresaris, constructors, funcionaris i, evidentment, interessos econòmics, és la resposta perillosa al misteri.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES I METODOLÒGIQUES

La lectura d'un llibre és una activitat molt personal, un procés on les vivències dels protagonistes de la història poden arribar a identificar-se amb les nostres pròpies o, de vegades, amb els nostres desigs i anhels. Els qui ens dediquem a l'ensenyament ho sabem perfectament, perquè tenim molt present que només quan s'esdevé aquest contacte la lectura que hem proposat a la classe funciona totalment i l'alumnat en gaudeix.

Per això, i com a contrapunt als famosos controls de lectura a què massa sovint acabem recorrent els docents per tal d'avaluar la lectura d'un llibre, proposem a continuació una sèrie d'activitats a fi que els lectors i les lectores de *Foc al gran recorregut* tinguin unes eines bàsiques a partir de les quals puguin extraure de la novel·la, si no tot, almenys una bona part del suc que l'autor ha volgut introduir-hi. Hi intentem, bàsicament, treballar les quatre activitats lingüístiques: parlar, escoltar, escriure i llegir. No cal dir que aquestes propostes no esgoten les possibilitats de l'obra, per la qual cosa cada professor o professora, a més de triar aquelles que crega més adequades, segurament n'afegirà de pròpies, tenint en compte les circumstàncies i les característiques de la classe.

En el primer bloc («Anàlisi de la narració»), hi trobareu una sèrie d'indicacions i propostes essencialment literàries que tenen per objectiu l'estudi de determinats aspectes de la narració: el tema, l'estructura, la trama, els personatges, el narrador, etc.

En el segon («Anàlisi del llenguatge»), hi treballem aspectes lingüístics referits al text: estudi de vocabulari divers, de frases fetes i refranys, de les sigles, etc.

El darrer bloc («Jocs lingüístics») té per objectius la pràctica del llenguatge a partir d'activitats com ara sopes de lletres o mots encreuats, sobretot a fi d'esmolat la destresa lingüística i l'agilitat visual.

ANÀLISI DE LA NARRACIÓ

1. Per començar, seria interessant que emplenésseu la fitxa tècnica que us proposem.

Títol de l'obra:	_____
Cognoms, nom de l'autor:	_____
Editorial:	_____
Ciutat i any de l'edició:	_____
Nombre de pàgines:	_____
Col·lecció:	_____
Núm.:	_____
Tema/gènere:	_____
Lloc i temps de l'acció:	_____
Argument:	_____

Tipus de narrador:	_____

Personatges: • Principals	_____

• Secundaris	_____

Valoració personal:	_____

2. Molts dels llibres considerats d'aventures presenten un caràcter fantàstic que fa difícil considerar versemblant la història. Creieu que estem davant un relat fantàstic? Per què? Raoneu la vostra resposta.
3. De vegades, el títol del llibre ens dóna una idea clara del tema o de la trama. Penseu que el títol de la novel·la ens ajuda a fer-nos-en una idea? Imagineu que sou els encarregats de posar un altre títol al llibre de Vicent Marçà. Quin elegiríeu? Per què?
4. A banda del títol, el paratext aporta a vegades altres elements que ens poden ser útils per a una millor comprensió de l'obra. Llegiu-ne la dedicatòria que fa l'autor i digueu si pot tenir alguna relació amb la història. Si teniu ocasió, compareu-la també amb la dedicatòria de l'altra novel·la que ha publicat també en Edicions del Bullent.
5. Arriba l'hora d'esprémer una mica el suc del llibre. Per tema s'entén l'assumpte o matèria de què tracta una història. Els temes són conceptes abstractes, reconeguts i fixats per les persones que comparteixen una mateixa cultura: l'amor, la pietat, l'ambició... Quin penseu que pot ser el tema de *Foc al gran recorregut*? Obriu un debat a classe perquè cadascú argumente la seua opinió.
6. Per les dades que va donant-nos l'autor, ¿podríem determinar en quina època de l'any es desenvolupa l'acció? I la durada de la història (un mes, dos, un any...)?
7. Deveu haver comprovat que l'obra està dividida en capítols. Seria interessant, però, que intentés-seu d'estructurar-la en blocs més extensos. Podeu basar-vos en l'acció o història, en el narrador o en altres elements que us semblen significatius.
8. Parlem més detingudament del narrador. Potser us ha sorprès el penúltim capítol. Fins al tretzè, el narrador és Anna, ço és, un dels personatges de la història. En el capítol catorzè, però, ens trobem amb un narrador que no intervé com a personatge. En el primer cas podem parlar d'un *narrador intern*; en el segon, d'un *narrador extern*. Per què creieu que l'autor utilitza aquest recurs de canvi del punt de vista precisament en el capítol tretzè? Mediteu-hi i raoneu la resposta.
9. Continuem amb el narrador. Dins del punt de vista del narrador extern (recordeu: no pren part de la història que narra), hi podem distingir dos tipus de narrador més: el *narrador omniscient* i l'*observador extern*. El primer es caracteritza pel fet de conèixer de manera absoluta les circumstàncies de la història (sap els fets ocorreguts en qualsevol lloc, els pensaments de tots els personatges i les seues accions, té fins i tot la possibilitat de jutjar-los, etc.); l'*observador extern*, altrament, es limita simplement a relatar el que passa (sense suposar ni jutjar res), tal com si una càmera cinematogràfica captés els esdeveniments. Torneu a llegir el capítol catorzè. De quin narrador extern creieu que podria tractar-se? Per què?
10. Llegiu ara el capítol quart i rescriviu-lo de manera que el narrador siga observador extern.
11. Passem als personatges. En el primer capítol, Anna presenta Ramsi i Quim i explica que no eren igual que la resta de xics de classe. Per què? En què es diferencien?
12. En alguns moments de l'obra, Anna explica quina és l'opinió que té de les persones adultes. De què es queixa? Per què?
13. La descripció del personatge de Jaume Rubió en la pàgina 37 ens ajuda a fer-nos-en una idea bastant clara de l'aspecte físic. Ara bé, ja sabeu que també podem fer descripcions anímiques o psicològiques de les persones. Feu-ne la prova: a partir de les actituds de cadascun del quatre amics i de la imatge que mentalment us n'heu fet, caracteritzeu-los físicament i anímicament.

14. Intenteu omplir la graella següent amb les dades que falten dels personatges involucrats en la trama dels incendis. En la primera columna, el nom; en la segona, les empreses o institucions amb què està relacionat; en la tercera, el paper de l'empresa o institució en el complot.

NOM	EMPRESA AMB QUÈ TÉ RELACIÓ	PAPER DE L'EMPRESA
	CONESSA I AURE	
A. Balaguer		
	SERRA I ESECOA	
Cap Serveis d'Extinció		Extinció de l'incendi

15. En el primer capítol, Anna ens descriu una situació que es va debatre en una classe d'ètica. Segons ella, escoltant les diferents argumentacions va poder comprovar que un bon grapat dels xics eren uns masclistes. Munteu un debat a classe amb dos grups ben diferenciats: els qui creuen que actualment encara són freqüents les actituds masclistes i els qui creuen que avui dia aquest comportament ja ha desaparegut. Per tal que la discussió transcórrega dins d'un ordre, seria recomanable que elegísseu una persona que s'encarregués de recollir informació sobre el concepte de *masclisme*, que en fes una petita explicació abans de començar el debat i que després el moderés.
16. Busqueu en un atlas els referents geogràfics que apareixen en la història (tossal de la Nevera, barranc Fondo, font de l'Ombria, etc.) i mireu de localitzar el lloc on transcorren els fets.
17. Busqueu informació sobre el problema dels incendis forestals i, a continuació, tracteu de redactar, amb l'ajuda del vostre professor o la vostra professora, un escrit on analitzeu el tema i n'indiqueu les que són, al vostre parer, les possibles causes (canvi climàtic, sequera, interessos econòmics, falta de prevenció, falta d'educació i conscienciació ecològica, etc.). Si teniu revista al vostre centre, us pot resultar una bona col·laboració.

ANÀLISI DEL LENGUATGE

18. Amb la descripció física d'un personatge, el narrador pot donar-nos una mostra de la seua subjectivitat. Això comporta que molt sovint faci ús de figures retòriques, com ara comparacions, metàfores, hipèrboles, etc. Torneu a llegir la descripció de Jaume Rubió en la pàgina 37. Després, digueu quin tipus de figura retòrica hi ha en les expressions següents i expliqueu-ne el significat:

–una-barba-que-no-era-llarga,-sinó-eterna

–sec-com-una-granera

–cara-eixuta

–les-venes-i-els-tendons-(...)-es-movien-sense-parar-com-el-fils-d'una-titella

–les-unglotes-semblaven-urpes

19. Com ja deveu saber, no existeix la sinonímia ni l'antonímia completes; és a dir, dues paraules poden tenir el mateix significat dins d'un context determinat però ser totalment diferents en un altre. A continuació, teniu deu adjectius extrets del text. Amb l'ajut d'un diccionari especialitzat, busqueu-ne un antònim de cadascun. En la majoria dels casos, l'antònim pot ajudar-vos a aprendre el significat d'aquells mots que no coneixeu. Us facilitem la pàgina on apareixen perquè en pugueu copsar el context.

- erm (p. 14)
- frondós (p. 14)
- esquerpa (p. 18)
- emporuguit (p. 32)
- apaivagat (p. 34)
- camuflat (p. 47)
- adequades (p. 55)
- incauts (p. 67)
- espavilats (p. 76)
- corruptes (p. 87)

20. Ací teniu una sèrie de mots que potser no us resulten familiars, bé perquè pertanyen a un dialecte diferent al vostre bé perquè l'ús que solen tenir queda a vegades lluny del registre col·loquial. Busqueu en un diccionari el significat d'aquells mots que no conegueu.

- rebot
- deixalles
- regalls
- barrinar
- escapolir-se
- escorcollar
- drecera
- ensurt
- aljub
- aldarull

21. A continuació, podreu trobar, mesclats, locucions, frases fetes i refranys que apareixen en *Foc al gran recorregut* (entre parèntesis, us en facilitem la pàgina). Amb l'ajut del vostre professor o la vostra professora, mireu d'esbrinar quin n'és el significat.

- Tota pedra fa paret! (p. 40)
- bon bac i sense figa! (p. 42)
- esclafir a riure (p. 43)
- a boca plena (p. 44)
- tenir les espatlles cobertes (p. 54)
- deixar-se la pell (p. 75)
- a contracor (p. 86)
- en un tancar i obrir d'ulls (p. 97)
- tenir bon cor (p. 107)

22. Al llarg del llibre, deveu haver advertit la presència d'uns mots especials, com ara COU, CONESSA, AURE, SERRA, ESECOA, ONG, etc. Són el que anomenem *sigles*. Però, sabríeu definir què és una sigla? Feu un repàs al llibre i desxifreu totes les sigles que hi apareixen.

23. Ací teniu unes quantes sigles més que potser us resulten més conegudes. Què signifiquen?

-ESO	-BUP
-EUA	-DOGV
-BOE	-ONU
-AI	-FP

24. La llarga estada de Jaume Rubió a muntanya li ha proporcionat un extens coneixement de les plantes, de les herbes i del poder curatiu que tenen. En un moment determinat, diu: «...les plantes quasi ens donen el remei a qualsevol malaltia.» (p. 45). A més, recordeu que la seua intervenció és decisiva perquè el turmell de Rosa es recupere ràpidament de l'accident. A continuació trobareu una llista de plantes que són populars al nostre país a causa de les propietats curatives o culinàries que presenten. Separeu-les en dos grups diferents segons en siga el cas.

-marialluïsa	-orenga
-all	-llorer
-nou moscada	-cua de gat
-eucaliptus	-julivert
-poliol	-espígol
-camamilla	-romaní
-farigola	-canyella
-te	-til·la

25. L'afecció pels esports d'aventura ha crescut espectacularment durant els darrers anys. Els nostres amics del llibre s'han decantat pel *senderisme*. Es tracta d'una modalitat d'expedició excursionista que consisteix a recórrer els senders d'un gran recorregut (GR) prèviament marcats. La irrupció d'aquestes activitats generalment poc conegudes fa que sovint usem estrangerismes (normalment anglicismes o castellanismes) per fer-hi referència. A continuació us presentem tres blocs amb uns elements que haureu de relacionar. En el primer, hi ha set definicions de sengles esports; en el segon, el nom corresponent en català; en el tercer, el nom en espanyol i/o en anglès.

BLOC A:

- a.1) Modalitat de vol lliure que consisteix a llançar-se des del pendent d'una muntanya suspès d'un planador ultralleuger.
- a.2) Pràctica esportiva que consisteix a seguir el curs d'un riu o torrent a través d'un barranc, combinant la natació i les tècniques d'escalada, per salvar els obstacles naturals de la ruta.
- a.3) Excursió organitzada que consisteix a seguir a cavall un recorregut determinat prèviament.
- a.4) Pràctica esportiva que consisteix a llançar-se des d'un lloc alt, subjectat per una goma elàstica que fa pujar i baixar el saltador diverses vegades.
- a.5) Modalitat de correguda que es practica en espais naturals amb bicicletes adaptades especialment al terreny.
- a.6) Pràctica esportiva que consisteix a baixar per aigües vives en una embarcació pneumàtica amb capacitat per a unes vuit persones.

a.7) Pràctica esportiva que consisteix a llançar-se des d'un pont, subjectat per una corda lleugerament elàstica que deixa suspès el saltador en l'aire.

BLOC B:

- b.1) marxa a cavall
- b.2) bicicleta tot terreny
- b.3) ala de pendent
- b.4) salt de pont
- b.5) salt elàstic
- b.6) descens de barrancs
- b.7) descens en bot

BLOC C

- c.1) salto elástico / bungee jump
- c.2) rafting
- c.3) marcha a caballo / horseback riding
- c.4) descenso de barrancos
- c.5) bicicleta de montaña / mountain bike
- c.6) parapente / paragliding
- c.7) puenting / bungee

26. Continuem amb el món de l'excursionisme. Intenteu buscar, amb l'ajut d'algun diccionari o llibre especialitzat, el significat d'aquests mots que apareixen en el novel·la.

–altímetre	–mapa topogràfic
–cartografia	–brúixola

27. Com és lògic, en un relat d'aquestes característiques ha d'aparèixer molt de lèxic relacionat amb els accidents geogràfics. Ací en teniu una mostra. Per parelles, esbrineu el significat d'aquelles paraules que no conegueu.

–senda	–lloma
–balma	–barranc
–cim	–puig
–turó	–cingle
–penya-segat	–assagador

28. En la pàgina 11, podem trobar alguns dels objectes que agafen els nostres amics en iniciar l'excursió: tendes, atifells de cuina, cordes, llanternes, etc. Heu anat alguna vegada d'excursió o d'acampada? Allargueu la llista que hem iniciat amb més estris o eines que us emportaríeu a la muntanya.

JOCS LINGÜÍSTICS

29. Intenteu resoldre els mots encreuats següents.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1						•			
2									
3	•		•		•		•		
4						•			
5				•				•	
6			•						•
7					•				

Horizontals:

1. El mas on transcorre part de l'acció del llibre. El que passa al gran recorregut.
2. La beguda que duen els quatre joves en la seua excursió.
3. Les tres que vénen a continuació van sempre unides després del llamp. Article determinat.
4. Ministre, en alguns països islàmics. Manoll de flors que serveix d'adorn.
5. Nom de consonant. Lletra grega. La primera vocal.
6. Déu egipci del sol molt famós en açò dels mots encreuats. El que són Anna, Rosa, Quim i Ramsi.
7. Gens durador. Una de les protagonistes del llibre.

Verticals:

1. Un dels arbres que segurament es cremen a l'incendi del llibre. Sense aquest, per més que ens entestem, no hi ha oració.
2. Tenir bona opinió del que val algú o alguna cosa.
3. Forma de pronom feble masculí. Aquest no necessita anar al metge. Una pinta per al cabell amb tres pues només.
4. Pati interior, generalment voltat de pòrtics. Ocell.
5. Tret fonètic que depèn de la freqüència de l'ona fonamental. L'utilitzem per a impulsar manualment una embarcació.
6. De cap manera. Tret, descàrrega d'una arma que llança un projectil.
7. Quan s'acaba la pel·lícula. El d'Ademús n'és un.
8. Per exemple, el Pacífic. En tots els cotxes de Donosti.
9. Diuen que sempre arriba després de la tempesta. Va davant de totes.

30. En la sopa de lletres següent podreu trobar el nom propi dels següents deu personatges de *Foc al gran recorregut*:

Rosa, Quim, Ramsi, Anna, Jaume, Lluís, Antoni, Joan, David i Karen

Q U E S R K N A G
 D A V I D U V N L
 R Z N E R A K T L
 E O Q M T R R O U
 N A S U W A A N I
 A N N A I Z M I S
 O I M J C N S I K
 J A T U Q M I U Q
 I A S S W X U G G

SOLUCIONS:

7	B	R	E	U	•	R	O	S	A
6	R	A	•	A	•	M	I	C	S
5	E	M	A	•	•	E	T	A	•
4	V	I	S	I	R	•	R	A	M
3	•	T	•	R	•	O	•	E	L
2	I	S	O	T	O	N	I	C	A
1	P	E	L	A	T	•	F	O	C
9	1	2	3	4	5	6	7	8	9

